

BLU360 1 Bacheloroppgave

Kandidat 23

Oppgaver	Oppgavetype	Vurdering	Status
i Informasjon	Dokument	Automatisk poengsum	Leveret
1 Opplasting av bacheloroppgave	Filopplasting	Manuell poengsum	Leveret
2 Opplasting av samtykkeskjema	Filopplasting	Manuell poengsum	Ikke levert

BLU360 1 Bacheloroppgave

Emnekode	BLU360	PDF opprettet	24.08.2016 09:45
Vurderingsform	BLU360	Opprettet av	Hilde Lyster
Starttidspunkt:	12.05.2016 08:45	Antall sider	36
Sluttidspunkt:	02.06.2016 13:45	Oppgaver inkludert	Ja
Sensurfrist	201606230000	Skriv ut automatisk rettede	Ja

Seksjon 1

Informasjon

Eksamensinformasjon:

[Eksamensinformasjon for innlevering](#)

Forside:

[Framsidedmal Bachelor-mal med Nord logo](#)

Samtykkeskjema:

[Samtykke til Nord universitets' bruk av prosjekt, kandidat bachelor og masteroppgaver](#)

Opplasting av bacheloroppgave

Opplasting bacheloroppgave

Last opp pdf.-filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Filopplasting

Filnavn	5247175_cand-3387087_5224938
Filtype	pdf
Filstørrelse	505.153 KB
Opplastingstid	01.06.2016 15:02:00

Neste side
Besvarelse
vedlagt

BACHELOROPPGAVE

Emnekode: BLU360

Navn: Guro Måøy

.....**Kunsten er å klare å nå inn til barna**.....

- når man klarer det, så tror jeg man kan få til mye.

Hvordan kan spesialpedagog i barnehagen tilrettelegge for å støtte kommunikasjon hos barn med autismspekterdiagnose (ASD)?

The art is to reach into the children

- when you do that, i think you can acquire a lot.

How can special teacher in the kindergarten prepare to support the communication to children with autimspectrumdianose (ASD)?

Dato: 02.06.2016

Totalt antall sider: 30

Forord

Denne oppgaven er skrevet som en avslutning på mitt 3-årige studie på barnehagelærerutdanningen ved Universitetet i nord. Jeg valgte å skrive om den kommunikative utviklingen hos barn som har ASD, med hovedfokus på autisme. Jeg bestemte meg ganske tidlig i prosessen å skrive om dette temaet på grunn av at jeg synes barnehagelærerutdanningen har for lite fokus på barn med særskilte behov. De fleste barnehager kommer til å møte på utfordringer med barn som har ulike behov fra de såkalte ”normalutviklende” barna. Jeg skriver denne oppgaven for å belyse hvor viktig det er med et godt samarbeid og tilrettelegging sammen med spesialpedagoger for å skape en best mulig hverdag for alle barn i barnehagen.

Prosesen har vært krevende og utfordrende, jeg har lært mye, og fått ny kunnskap om hvordan man best mulig kan tilrettelegge i barnehagen for å støtte den kommunikative utviklingen hos barn med ASD. Jeg hadde aldri klart å utføre denne oppgaven uten støtten og hjelpen jeg har fått av alle rundt meg. Tusen takk til min veileder Elin Børve for god veiledning og gode refleksjons samtaler rundt oppgaven, dette har hatt en stor betydning for oppgavens utforming. Tusen takk til medstudenter som har diskutert og gjennomgått oppgaven min sammen med meg. Og sist men ikke minst tusen takk til mine informanter som stilte opp på intervju og gav meg sine erfaringer og kunnskaper omkring arbeid med kommunikasjon og autisme.

Levanger Mai 2016

Guro Måøy

SAMMENDRAG

Denne oppgaven omhandler hvordan spesialpedagog tilrettelegger for å støtte den kommunikative utviklingen hos barn med ASD, med hovedvekt på autisme. Jeg har også valgt å ha med forskningsspørsmål for å belyse om samarbeidet mellom personalet og spesialpedagog har betydning for arbeidet med kommunikasjon hos disse barna.

For å belyse problemstillingen best mulig så valgte jeg en kvalitativ metode med innsamlingsmetoden intervju. Her får dere høre om tre spesialpedagogers erfaringer og kunnskaper om arbeidet med kommunikasjon hos barn med autisme. I teoridelen får dere et innblikk i hva autisme er, hva lovverket sier om disse barnas rettigheter og hvordan man kan tilrettelegge og støtte kommunikasjonen. Jeg drøfter mine informanternes erfaringer og metoder opp mot hva teori sier om dette temaet. Til slutt kommer det en konklusjon ut fra mine funn i intervjuene og teoretiske perspektiver i oppgaven.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	1
1.1 Samfunnsmessig begrunnelse.....	1
1.2 Førforståelse.....	2
1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	2
1.4 Begrepsavklaring.....	2
1.4.1 Spesialpedagog.....	2
1.4.2 Autisme og ASD.....	3
1.4.3 Kommunikasjon.....	3
1.4.4 Tilrettelegging og støtte.....	3
1.5 Avgrensning.....	4
1.6 Oppgavens oppbygning.....	4
2.0 Teori.....	4
2.1 Hva er autisme?.....	5
2.2 Lovverk og rammer.....	6
2.3 Autisme og tilrettelegging.....	7
2.4 Læringsmodeller.....	8
2.4.1 ASK.....	8
2.4.2 TEACCH-metodikken.....	9
2.4.3 Karlstadmodellen.....	9
3.0 Metode.....	10
3.1 Kvalitativ metode.....	10
3.2 Intervju og intervjuguide.....	11
3.3 Utvalg.....	11
3.4 Deskriptive data.....	12
3.5 Etske hensyn.....	13
4.0 Analyse og drøfting.....	13

4.1 Kommunikasjon og støtte.....	13
4.1.1 Begrepet kommunikasjon.....	13
4.1.2 Struktur og rammer.....	14
4.1.3 Kommunikasjon i sosial samhandling.....	16
4.2 Veiledning av personalet.....	17
4.2.1 Hvordan og hvorfor veiledes personalet.....	17
4.4 Strukturerte læringsmodeller.....	18
4.4.1 Hvilke modeller har mine informanter brukt.....	18
4.4.2 Læringsmodellenes betydning i den kommunikative utviklingen.....	19
5.0 Konklusjon.....	20
6.0 Litteraturliste.....	22
6.1 Kildehenvisning.....	23
7.0 Vedlegg.....	24
7.1 Intervjuguide.....	24

Kunsten er det å klare å nå inn til barna

1.0 Innledning

I min bachelor oppgave kommer dere til å få høre om barn med autismspekterdiagnose (ASD) i barnehagen og hvordan spesialpedagog og personalet i barnehagen arbeider med å støtte deres kommunikative utvikling.

Barn med ASD står over en rekke utfordringer for å kunne leve i fellesskap med andre mennesker. Barn som er preget av denne diagnosen har som regel en eller annen form for svekket og manglende sosial kompetanse og kommunikasjonsevner. Hvidsten sier noe om kriteriene som må ligge til grunn for at barn får diagnosen ASD: ”I følge diagnosekriteriene innebærer diagnosen autismspekterforstyrrelser at både sosial interaksjon, kommunikasjonsmønstre og valg av aktiviteter og interesser er avvikende.” (Hvidsten 2014:264)

1.1 Samfunnsmessig begrunnelse

En av grunnene til at jeg velger å undersøke arbeidet med den kommunikative utviklingen hos barn med ASD er for å få kunnskaper om hvordan man kan gi et bedre grunnlag, for at de skal kunne fungere godt i et sosialt samfunn sammen med andre mennesker. Deretter så vil jeg belyse viktigheten av at disse barna har nok kommunikativ kompetanse til å kunne gjøre seg forstått og at deres kroppsspråk og språk blir forståelig for andre medmennesker. Når vi støtter deres muligheter til kommunikasjon og evne til å kunne gjøre seg forstått, og forstå andre, så mener jeg vi er med på å styrke autistiske barns livskvalitet.

”Nyere tall fra noen forskermiljøer viser at én av mellom 167 og 210 barn fikk diagnosen ASF i Norge i perioden 1999–2009.” (Utdanningsforbundet 2012) Det blir flere og flere barn som får utredet diagnosen ASD I Norge, slik som flere land i verden. Disse barna må lære seg å leve med ASD, og jo fortetre barna får hjelp og utredning av diagnosen, jo større sjanser har de for å kunne utvikle seg til å leve velfungerende i et fellesskap med andre. For å gi disse barna den tilretteleggingen og hjelpen de trenger, så er det viktig at vi i barnehagen er engasjerte og har kunnskaper i den tidlige utvikling. Her får både spesial pedagoger, pedagogiske ledere, barnehagelærere, assistenter og andre som er i personalgruppa en viktig

oppgave med tilrettelegging og utvikling i barnehagen i forhold til den kommunikative utviklingen.

1.2 Førforståelse

Jeg hadde ingen kompetanse eller erfaringer med barn som er preget av ASD før jeg startet på denne bachelor oppgaven. Min interesse for barn med ASD startet da jeg leste biografiene ”Hvorfor hopper jeg” av Naoki Higashida og ”En annerledes barndom” av Iris Johansson. I disse bøkene får vi møte barn som har diagnosen autisme, og hvordan de opplever å leve med dette. Slik som jeg oppfatter biografiene så blir disse barna ofte misforstått og de mangler mye sosial kompetanse som fører til at de ikke får til å uttrykke sine tanker og følelser. De forteller ofte om frustrasjoner som oppstår hos mennesker de omgås med, på grunn av at de ikke forstår hvorfor de gjør som de gjør.

Jeg er nysgjerrig på hvordan barnehagen jobber med barn med ASD, og om de får nok oppfølging og støtte på den kommunikative utviklingen for å kunne uttrykke seg og inkluderes i fellesskapet på best mulig måte.

1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstillingen i denne bachelor oppgaven lyder slik: Hvordan kan spesialpedagog i barnehagen tilrettelegge for å støtte kommunikasjonen hos barn med autismspekterdiagnose (ASD)?

Forskningsspørsmål:

Er det viktig å inkludere og veilede personalet i tilretteleggingen av barn med ASD?

Har samarbeidet mellom spesialpedagog og personalet i barnehagen betydning for barnets utvikling?

1.4 Begrepsavklaring

I dette delkapitlet kommer jeg til å si noe om hva jeg legger i de ulike begrepene som har blitt brukt i denne bacheloroppgaven.

1.4.1 Spesialpedagog

Når jeg refererer til spesialpedagog i denne oppgaven så er det mennesker som har utdanning eller videreutdanning i spesialpedagogikk. Dette er en utdanning som gir kunnskaper om arbeid med barn som er preget av særegne behov. Spesialpedagogens oppgaver er blant annet

å utarbeide arbeidsmål, IOP og tilrettelegge for at barn med spesielle behov skal kunne fungere og utvikle seg i barnehagen.

1.4.2 Autisme og ASD

I denne oppgaven så kommer jeg til å variere mellom bruken av begrepet autisme, ASD (autismespekterdiagnose) og ASF (autismespekterforstyrrelser). Autisme er en diagnose man ikke har noen fasitsvar på hva er, eller hva den kommer fra. Barn som er preget av ASD har noen kjennetrekke som er svikt i sosiale ferdigheter, kommunikasjon og har stereotyp atferd og begrensede interesser. (Hvidsten 2014)

Autisme er en av de følgende fem forstyrrelsene som går inn under kategorien gjennomgripende utviklingsforstyrrelser:

1. Asperger-syndrom
2. Gjennomgripende utviklingsforstyrrelse, noe annet ikke spesifisert (Atypisk autisme)
3. Autisme
4. Desintegrativ forstyrrelse i barndommen
5. Retts syndrom. (Øzerk og Øzerk 2013:23)

”Autisme, atypisk autisme og Asperger-syndrom blir som regel omtalt som autismespekterforstyrrelser (ASF).” (Øzerk og Øzerk 2013:23)

1.4.3 Kommunikasjon

Når jeg skriver om kommunikasjon så referer jeg til alle former for hvordan man får kontakt med andre mennesker. Dette handler om verbalspråk, kroppsspråk, mimikk, ansiktsuttrykk og gester. Kommunikasjon er alt vi foretar oss i forhold til andre mennesker, hvordan vi oppfatter og bli oppfattet.

1.4.4 Tilrettelegging og støtte

Når det kommer til støtte og å tilrettelegge den kommunikative utviklingen så er det spesifikt hva spesialpedagogene gjør, hvilke metoder og modeller de gjennomfører i arbeidet. Dette blir da hva spesialpedagogene gjør for å hjelpe og videreutvikle barnets kommunikasjonsevne.

1.5 Avgrensning

I denne oppgaven velger jeg å skrive om barn som er preget av ASD på grunn av at både autister, barn med asperger-syndrom og atypisk autisme er preget av svikt innenfor den kommunikative utviklingen. Jeg kommer til å ha hovedfokuset på autisme, men innenfor teorien så blir betegnelsen ASD og ASF ofte brukt. Jeg har også som sagt tidligere avgrenset oppgaven til kommunikasjon, og kommer til å ha fokus på den kommunikative utviklingen hos disse barna.

1.6 Oppgavens oppbygning

Først får dere et innblikk i hva autisme er, generelle faktorer som preger barn med ASD og forekomsten av denne diagnosen. Videre kommer jeg til å snakke litt om lovverk som sier litt om ulike rettigheter barn med ASD har i forhold til tilrettelegging og oppfølging. Her får dere også høre litt om retningslinjer som barnehagen er pliktig til å følge i forhold til arbeidet med kommunikasjon og språkutvikling i barnehagen.

Dere får et mer utdypet blikk på barn med autisme og kommunikasjon, hvilke vansker som er vanlige innenfor denne diagnosen og hvordan vi i barnehagen kan jobbe med dette. Til slutt så har jeg valgt å skrive litt om ulike modeller som kan brukes for å støtte barna i den kommunikative utviklingen.

Etter teoridelen skriver jeg litt om metodevalget i oppgaven. Her får dere et innblikk i hvorfor jeg har valgt kvalitativ metode og hva en kvalitativ metode innebærer.

I analyse og drøftingen så presenterer jeg intervjuene og teori knyttet til funnene. Her får dere innblikk i hva 3 forskjellige spesialpedagoger vektlegger i arbeidet med kommunikasjon hos barn som har autisme spekter diagnose i barnehagen og hva teorien sier om kommunikasjon og ASD.

2.0 Teori

I dette delkapitlet kommer jeg først til å henvise til teori om autisme og hva denne diagnosen innebærer. Dere får også et lite innblikk i årsak, forekomst og kjennetegn av diagnosen. Videre så har jeg valgt å presentere lover og regler som ivaretar barn med en slik diagnose med tanke på rettigheter omkring tilrettelegging og utvikling. Etter hvert så kommer dere til å

få ulike teoretiske perspektiver på kommunikasjon og støtte i tilrettelegging omkring barn som har ASD. Til slutt har jeg valgt å skrive om læringsmodeller som kan benyttes i arbeidet med kommunikasjon i barnehagen.

2.1 Hva er ASD og autisme?

Hvordan og hvorfor barn får autisme er det ingen som vet sikkert, men forskning tyder på at det i de aller fleste tilfeller skyldes medfødte forandringer i hjernen. Forskningen sier også noe om at de fleste tilfeller av forandringer i hjernen er genetiske. (Hvidsten 2014)

Freud var en av de første psykiaterne som brukte begrepet autisme. Han brukte dette begrepet blant svekket sosial fungering som førte til egosentrisme, en spesiell form for tanke- og følelsesmessig avskjerming. Senere på 1900-tallet brukte den sveitsiske psykiateren Eugen Bleuler begrepet autisme for å beskrive individer som oppførte seg forstyrrende i sosiale settinger. (Dyches mfl. 2004/gjengitt i Øzerk og Øzerk 2013)

Autisme er ikke en sykdom, man kan ikke påvise diagnosen autisme gjennom medisinske tester eller blodprøver. Autisme blir sett på som en gjennomgripende utviklingsforstyrrelse, hvor diagnostiseringen i hovedsak blir gjennomført av kliniske observasjoner utført av spesialistleger, psykiatere eller psykologer. Slike kliniske observasjoner bygger ofte på intervjuer med foreldre, barnehagepersonell og lærere. (Utdanningsforbundet 2012)

Barn med autisme tenker, forstår og oppfatter verden annerledes enn såkalte ”normalutviklende” barn. Dette påvirker også disse barnas muligheter og evner til å lære, som igjen krever en annerledes måte å kommunisere på. (Hvidsten 2014) Dette vil også variere i evnenivået til barna. Når vi arbeider med barn som har diagnosen ASD finner vi at barn varierer fra alvorlig utviklingshemmet til meget intelligente. (Nilsen mfl. 2014) En av grunnene til at forskerne begynte å bruke betegnelsen ASF er for å kunne avdekke variasjonen og forskjellighetsgraden som viser seg hos barna som er preget av denne diagnosen. (Øzerk og Øzerk 2013)

Væremåten og autistiske trekk kan vise seg allerede i 2 års alderen i barnehagen, ved at barnet viser begrenset interesse for samhandling og lek med andre barn. I tillegg til at barn med ASD har manglende interesse for barn, så vises ofte den sosiale svikten gjennom manglende øyekontakt. Dette fører til en atferd som ikke gir emosjonelle eller sosiale gjensvar (Nilsen mfl. 2014).

2.2 Lovverk og rammer

For å ivareta barn med diagnosen ASD, og sørge for at de får den oppfølging de trenger og har krav på så er det utarbeidet regler, rammer og lovverk som skal beskytte barna. Opplæringsloven er en lov som sier noe om hvilke krav og rettigheter barn og voksne har med tanke på læring.

I opplæringsloven (1998) § 5-7 står det:

Barn under opplæringspliktig alder som har særlege behov for spesialpedagogisk hjelp, har rett til slik hjelp. Hjelpa skal omfatte tilbud om foreldrerådgivning. Hjelpa kan knytast til barnehagar, skolar, sosiale og medisinske institusjonar og liknande, eller organiserast som eige tiltak. Hjelpa kan og givast av den pedagogisk-psykologiske tenesta eller av ein annan sakkunnig instans.

”Opplæringsloven understreker at barn som helt eller delvis mangler tale, og derfor har behov for å kunne uttrykke seg gjennom ASK, skal få benytte egnede kommunikasjonsformer og nødvendig kommunikasjonsmidler i opplæringen.” (Opplæringsloven revidert 2012/ gjengitt i Hvidsten 2014) Videre så sier opplæringsloven følgende angående ASK og spesialpedagogisk hjelp: ”Opplæringslovens (1998 § 5-7) slår fast at barn i barnehagealderen med behov for ASK har rett til spesialpedagogisk hjelp.”

Barnehageloven (2005 § 1) sier følgende om samarbeid og forståelse med hjemmet:

”Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.” Videre så sier de at ”Barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller” (Barnehageloven 2005 § 2).

Når vi arbeider i barnehagen så har vi blant annet en rammeplan som sier noe om innholdet og tilretteleggingen. Rammeplan sier blant annet at:

Barnehagen skal arbeide kontinuerlig med å støtte og fremme enkeltbarns og barnegruppens sosiale ferdigheter. Personalet er rollemodeller og bidrar gjennom egen væremåte til barns læring av sosiale ferdigheter. Et aktivt og tydelig personale er nødvendig for å skape et varmt og inkluderende sosialt miljø. Anerkjennende og støttende relasjoner er et grunnlag for utvikling av sosial kompetanse (Kunnskapsdepartementet 2012).

Videre så sier også rammeplan noe om språk, kommunikasjon og språkmiljø i barnehagen. I barnehagen skal alle barn få varierte og positive erfaringer med språk og kommunikasjonsmiddel, som er et redskap for tenkning, uttrykk for egne tanker og følelser. Rammeplanen presiserer at barn som har sen språkutvikling eller andre språkproblemer må få tidlig og god hjelp (Kunnskapsdepartementet 2012).

Barnehagen skal bidra til at barna skal få bruke sitt språk for å blant annet uttrykke følelser og ønsker, løse konflikter og til å skape positive relasjoner i lek og samvær. For å kunne arbeider i denne retningen så er det viktig at personalet opptre støttende ovenfor barn som har kommunikasjonsvansker og sen språkutvikling (Kunnskapsdepartementet 2012).

2.3 Kommunikasjon og støtte

Å lære språket er noe av det viktigste som skjer i et barns liv. Gjennom språket lærer vi å forstå verden. Gjennom språket får vi økende innsikt i oss sjøl. Gjennom språket trer vi inn i fellesskapet med andre mennesker og får del i språksamfunnets kultur. Språket gir identitet og tilhørighet. Språket er avgjørende for den intellektuelle, emosjonelle og sosiale utviklingen. (Høigård 2013:17)

”Alle personer innen autisme spektret har vansker både med forståelse og med bruk av språket.” (Hvidsten 2014:267) Kommunikasjon er en stor del av det sosiale vi mennesker foretar oss, det er en glidende overgang mellom den kommunikative og sosiale svikten. Denne svikten viser seg spesielt i form av den ikke-verbale kommunikasjonen (Nilsen mfl. 2014).

Fo barn som er diagnostisert med ASD så er blant annet språklige avvik slik som ekkotale, mangelfull turtaking, mimikk, blikk, ansiktsuttrykk og manglende symbolforståelse vanlig. (Hvidsten 2014) Disse vanskene kan vise seg så tidlig som i første leveår ved av barnet ikke plundrer eller imiterer voksne eller andre barn. (Grønholdt, Sommerschild og Garløv 2008/ gjengitt i Nilsen mfl. 2014)

For å utvikle er velfungerende språk er tilretteleggingen og støtten barna får i barnehagen viktig. Nilsen hevder blant annet at:

Det er viktig for barnet å lære seg å anvende språk i form av setninger og i en kommunikativ sammenheng. Kan det ikke kommunisere på en noenlunde

hensiktsmessig måte, vil det vanskeliggjøre det sosiale samværet med andre. Jo bedre barnet kan gjøre bruk av setninger i en kommunikativ sammenheng, desto bedre rustet vil det være til å kunne delta i sosiale settinger som for eksempel lek. (Nilsen mfl. 2014:279)

For å støtte den kommunikative utviklingen er det flere tiltak og tilrettelegginger som kan gjøres både av spesialpedagoger og barnehagepersonalet. Visualisering er et tiltak som ofte styrker barn med ASD. Visualisering i form av foto og grafiske symboler slik som PCS-bilder, piktogrammer og skrift på en dagsplan bidrar til økt forståelse hos barna. Videre så sies det at gode rutiner i overgangssituasjoner som markerer hva som skal skje er viktig. Her lærer barna hva som skjer og hva de skal gjøre etter ulike aktiviteter (Hvidsten 2014)

Når man arbeider med barn med ASD er det viktig at også hverdagslige situasjoner tilrettelegges slik at de fremmer den kommunikative utviklingen. Man må være bevisst på å utnytte alle situasjoner i løpet av barnehagedagen som fremmer samspill og språk hos barna. Her er det viktig at hele personalgruppa har kunnskaper om barnets tilstand. I barnehagen er det viktig at personalgruppa har et godt samarbeid selv om ett eller flere barn har spesialpedagogisk hjelp i barnehagen. Ofte så kan personalgruppa glemme at barn med nedsatt funksjonsevne er et felles ansvar og skal være med i fellesskapet i barnehagen (Kunnskapsdepartementet 2006)

Videre så sier Hvidsten at det er viktig å være sensitiv og oppmerksom på barnets signaler. Man må matche det barnet gjør og tone seg inn i forhold til barnet, ikke overøse det med stimuli. (Hvidsten 2014) ”Caldwell (2006) kaller dette ”speaking their language.” (Caldwell 2006/ gjengitt i Hvidsten 2014:270).

2.4 Modeller og metoder i arbeid med kommunikasjon hos barn som er preget av ASD

Når det kommer tilrettelegging og støtte hos barn som ASD så er det mange ulike metoder og modeller som kan brukes. Jeg har valgt å utdype ASK, TEACCH-metodikken og Karlstadmodellen med tanke på at dette er modeller som mine informanter la hovedfokus på i opplæringen av kommunikasjon.

2.4.1 ASK

”Det antas at nærmere halvparten av barna med ASD helt eller delvis mangler funksjonell

tale. Muligheten disse barna har, er å uttrykke seg ved hjelp av alternative eller supplerende eller støttende uttrykksformer.” (Hvidsten 2014:271).

ASK er en forkortelse for alternativ og supplerende kommunikasjon. Barn, unge og voksne som har vansker med å kommunisere gjennom verbalspråket har ofte behov for alternative og-eller supplerende kommunikasjonsformer for å gjøre seg forstått. Personer som trenger ASK kan være veldig forskjellige, noen behøver denne tilretteleggingen hele livet mens andre trenger det bare en periode for å få det verbale språket på plass. ASK kan sies å være alt av hjelpemidler som hjelper mennesker å kommunisere når verbalspråket ikke fungerer. Eksempler på alternativ og supplerende kommunikasjon kan blant annet være håndtegn, bilder, konkreter, talemaskiner, tematavler og lignende (Statped 2014)

2.4.2 TEACCH-metodikken

TEACCH er en forkortelse for Treatment and Education of Autisti and Kommunikation handicapped Children. Denne metodikken tar sitt utgangspunkt i særtrekk hos barn som har autisme, hvor målet er å kunne lage en utviklings og læringsopplegg som møter autister på en funksjonell måte. TEACCH- metodikken består av flere nøkkelord, hvor et av de er visualisering. Ved hjelp av visuelle hjelpemidler legger man til rette for at barna skal kunne uttrykke seg, og forstå det vi formidler til dem. (Løge 1993) ”*TEACCH-metodikken innebærer en respekt for autistens kognitive stil, og hans behov for rutiner. La han få være seg selv i den grad han ikke belaster andre med sin væremåte!*” (Løge 1993:12). Hovedbegrepet i TEACCH-metodikken er struktur, hvor en tar utgangspunkt i autistens kognitive stil. TEACCH-metodikken strukturerer omgivelsene på 5 måter: Visuell uttrykksform, fysisk struktur, daglig timeplan, individuell arbeidsplan og rutiner. En strukturert hverdag innebærer trygghet for autisten og legger til rette for læring og trivsel. (Løge 1993)

2.4.3 Karlstadmodellen

Karlstadmodellen er en modell som brukes av personer med språk-, tale- eller kommunikasjonsvansker. Denne modellen brukes altså som en språktrening, og er basert på den naturlige språkutviklingen hos barnet. Modellen tilbyr konkrete forslag til språktreningen med øvelser og materiell som er tilpasset alle aldre og er uavhengig av diagnose. (Infovest forlag AS 2007-2014)

Karlstad modellen har vært i stadig utvikling siden slutten av 1970-tallet under lederen Irène Johansson. Denne modellen har blitt utviklet i samarbeid mellom foreldre, personalet og

forskere. ” Rätten för alla att få lära, utveckla och använda språk är det centrala i Karlstadmodellen. Visionen är att främja ett gott liv för den enskilde med respekt, delaktighet och lika värde och ett mer humant samhället för oss alla.” (Johansson)

3.0 Metode

”Vitenskapelig metode er framgangsmåter eller ”teknikker” for å gi svar på ulike typer forskningsspørsmål. Målet er å få fram informasjon om den ”sosiale virkeligheten”, og kunnskap om hvordan denne informasjonen kan analyseres” (Bergsland og Jæger 2015:66).

I dette kapitlet kommer jeg til å si noe om hvilken metode jeg har valgt for å få svar på problemstillingen jeg har valgt for denne bacheloroppgaven.

3.1 Kvalitativ metode

Jeg har valgt å bruke kvalitativ metode i mitt forskningsarbeid i bachelor oppgaven.

”Kvalitativ forskning baserer seg på et vidt spekter av innsamlingsmetoder; intervju, observasjon, gjennomføring av prosjekter, analyser av dokumenter, bilder, videoopptak og samtaler.” (Bergsland og Jæger 2015: 67)

Grunnen til at jeg har valgt å bruke en kvalitativ metode er på grunn av at det ikke finnes noen fasitsvar på problemstillingen jeg har for oppgaven min. Arbeid med autisme og kommunikasjon er veldig individuelt fra hvilke barn man arbeider med, så derfor valgt jeg en metode hvor jeg kan belyse spesialpedagogenes erfaringer, tanker og kunnskaper. Jeg har valgt å bruke kvalitativ metode for å kunne få frem flere perspektiver på arbeidet med autisme og kommunikasjon. Bergsland og Jæger 2015 sier at kvalitative forskningsmetoder gir innsikt i menneskelige uttrykk enten ved språklige ytringer eller handlinger. Videre så sier de at en kvalitativ tilnærming induktiv tilnærming hvor man ønsker å søke om ny kunnskap

I den kvalitative forskningsprosessen er fortolkning og kontekst nøkkelord, hvor hermeneutikken er en viktig inspirasjonskilde. Den hermeneutiske fortolkningsprosessen handler om at man i en sirkel gjennom forståelse og tolkning skaper nye forståelser og tolkninger. (Bergsland og Jæger 2015)

3.2 Intervju og intervjuguide

For å få frem de forskjellige tankene, erfaringene og kunnskapene om autisme og kommunikasjon så valgte jeg å bruke innsamlingsstrategien intervju. Slik som boka observasjon og intervju i barnehagen sier så er ”Et intervju er bokstaveligtalt et inter view, en utveksling av synspunkter og erfaringer som utvikler ny kunnskap.” (Søbstad og Løkken 2013:104)

Jeg lagde en intervjuguide som jeg tok utgangspunkt i under gjennomføringen av intervjuene. Intervjuguiden inneholdte temaer som var systematisert i rekkefølge. (Bergsland og Jæger 2015) Her hadde jeg bare åpne og vide spørsmål slik at spesialpedagogene best mulig skulle fortelle om sine erfaringer og tanker rundt arbeidet med den kommunikative utviklingen hos barn med autisme. Intervjuet var i utgangspunktet et strukturert intervju, men underveis i intervjuet så kom jeg med en del avklarings spørsmål som førte til at intervjuene til slutt ble semistrukturert. Grunnen til at jeg brukte avklarings spørsmål underveis i intervjuene var for å forsikre med om at jeg hadde forstått informanten korrekt. Slik som Bergsland og Jæger sier så kan guiden være en grov skisse av emner som skal være med i intervjuet, eller så kan den være detaljert med et oppsett av nøyaktige spørsmålsformuleringer.

3.3 Utvalg

Jeg valgte å intervju tre spesialpedagoger som har førskolelærerutdanningen i bunn. Informantene mine har ulik grad av utdanning, erfaring og fartstid i arbeid med ASD. Jeg valgte å intervju kun spesialpedagoger, fordi at problemstillingen min er rettet spesifikt mot hvordan spesialpedagog arbeider med å støtte kommunikasjonen hos barn med ASD.

Spesialpedagog 1 er førskolelærer, har spesialpedagogikk som videreutdanning og har arbeidet i PP-tjenesten i 30 år. Denne informanten har ikke noe erfaring med arbeidet rundt selve barna, men arbeider med overordnede mål og tiltak for tilretteleggingen hos barn med ASD.

Spesialpedagog 2 er utdannet førskolelærer, har master i spesialpedagogikk og har veiledningskompetanse. Denne informanten har arbeidet som spesialpedagog i 4 år og har i løpet av denne tiden arbeidet med ett barn som har ASD.

Spesialpedagog 3 er også utdannet førskolelærer, har 1 avd. spesialpedagogikk og deretter bredden i atferdsvansker, utviklingsforstyrrelser og språk og språkvansker opp mot

hørselsproblematikk. Denne informanten har arbeidet med ren spesialpedagogikk siden 2004, og har arbeidet med to barn som har ASD.

Når man gjennomfører en kvalitativforskningsmetode så kommer nødvendigvis spørsmålet om reliabilitet og validitet opp. Reliabilitet omhandler troverdighet og om hvorvidt dataanalysen, innsamlingsmetoden og bearbeidingen av materialet er pålitelig. Validitet handler om bekreftbarhet og om at informasjonen man innhenter er relevant og sikker. (Bergsland og Jæger 2015)

Grunnen til at jeg valgte å intervju spesialpedagoger med ulike ansvarsområder og fartstid i arbeidet med ASD er for å få informasjon om ulike erfaringer og kunnskaper. Jeg kjente til noen av informantene mine fra før, og viste at de hadde erfaringer med tilrettelegge for kommunikasjon hos barn med ASD. Alle informanter har utdanning som tilsier at de skal ha kompetanse og kunnskaper om autisme, så derfor velger jeg å tro at informasjonen jeg fikk gjennom intervjuene både var pålitelig og relevant for oppgaven.

3.4 Deskriptive data

I forkant av intervjuene så sendte jeg informantene mine intervjuguiden. Dette gjorde jeg fordi at de skulle få muligheten til å forberede seg på intervjuet. ASD i barnehagen kan være et vanskelig tema, med tanke på at man ikke har noe fasitsvar på hvordan man skal støtte eller tilrettelegge. Når informantene fikk intervjuguiden på forhånd så var sannsynligheten for at jeg kunne få mer utdypende og detaljerte svar større enn hvis jeg ikke hadde gjort det. Som et resultat av dette så observerte jeg at informantene hadde forberedt seg på intervjuene i form av at de hadde med notatark som ble brukt for at de skulle kunne svare detaljert på mine spørsmål. En annen faktor for at jeg valgte å sende ut intervjuguiden var også fordi at spørsmålene var vide, store og krevde en god del refleksjon av mine informanter.

Med tanke på å få med meg alle detaljer og alt mine informanter snakket om under intervjuet så valgte jeg å bruke lydopptak. Jeg har spilt lydopptakene flere ganger under transkriberingen, for å forsikre meg at jeg fikk med meg all relevant data i forhold til problemstillingen. Transkribering er altså prosessen når man skriver ned hva som blir sagt i lydopptakene. Når transkriberingen var ferdig brukte jeg god tid til å kode intervjuene, slik at jeg fikk fram likheter og ulikheter i de ulike intervjuene.

3.5 Etiske hensyn

Jeg beskytter mine informanter ved bruk av anonymisering. Som dere kan se delkapitlet *Uvalg* så har jeg valgt å bruke navnene spesialpedagog 1, spesialpedagog 2 og spesialpedagog 3 om mine informanter. Dette gjør jeg for at utenforstående ikke skal kunne finn ut hvem min informanter er og hvor de arbeider. Etter at jeg har transkribert intervjuene så slett jeg lydopptakene for å forsikre meg om at de ikke var tilgjengelige for andre.

4.0 Analyse av data og drøfting

I dette kapitlet kommer jeg til å presentere mine funn i forhold til intervjuene som jeg gjennomførte med de ulike spesialpedagogene. Jeg kommer til å drøfte funnene med relevant teori som jeg har presentert i teoridelen. Jeg har valgt å kategorisere funnene mine i tre kategorier som er: kommunikasjon og støtte, veiledning av personalet og læringsmodeller.

4.1 Kommunikasjon og støtte

Tilbake til problemstillingen for oppgaven: Hvordan kan spesialpedagog i barnehagen tilrettelegge for å støtte kommunikasjon hos barn med autismspekterdiagnose (ASD)? I dette underkapitlet kommer jeg til å presentere mine funn omkring hvordan mine informanter tilrettelegger og støtter for å utvikle kommunikasjonen hos barn som har autisme.

4.1.1 Hva legger mine informanter i begrepet kommunikasjon?

Spesialpedagog 1 mener at kommunikasjon er alt vi foretar oss, det meste vi gjør, det vi sier både med kroppen og hele oss. Hun hevder at vi kommuniserer med omgivelsene hele tiden. Det kan være stor forskjell på det vi sier og det vi gjør, men en form for kommunikasjon er det. Videre så sier spesialpedagog 2 at kommunikasjonen er tett knyttet til sosialfungering. Hun sier at det å kommunisere er mer enn å snakke, den non-verbale kommunikasjonen er en viktig del. Hun kan fortelle at mer enn 70% av et budskap formidles non-verbalt når vi snakker. Hun hevder også at kroppsspråket og mimikken kan si noe helt annet en det vi sier verbalt.

Spesialpedagog 3 hevder at begrepet kommunikasjon omhandler veldig mye, blant annet hvordan man samhandler, får kontakt med andre mennesker, det å uttrykke seg, å kunne føre en samtale, å skrive eller gi uttrykk for sine egne behov. Videre så sier hun at kommunikasjon er veldig viktig og at den omhandler både kroppsspråk og uttale. Spesialpedagog 3

understreker også viktigheten av at barn som ikke kan å kommunisere får muligheten til å uttrykke seg gjennom alternative kommunikasjonsmidler.

4.1.2 Struktur og rammer

”Det aller viktigste er å få dagene til å fungere i barnehagen til et barn med slike vansker. Slik at barnehagen har en tydelig dagsrytme og dagtavlesystem” (Spesialpedagog 1, intervju: April 2016).

Alle mine informanter har erfaringer med at barn med autisme har mye bruk for tydelige dagsrytmer og at det er en dagtavlesystem som barnehagen bruker. Her kan det brukes både konkreter og bilder, litt ut fra hvilket funksjonsnivå barnet er på. Spesialpedagog 1 hevder at ved bruken av et slikt hjelpemiddel minsker man forutsetningen for at det skal oppstå konflikter, og at barna slipper å bruke energien sin på usikkerhet og utrygghet. Dette er i samsvar med Hvidsten sin teori med at man må tilrettelegge hverdagslige situasjoner slik at den kommunikative utviklingen fremmes. (Hvidsten 2014) Videre så sier spesialpedagog 3 at denne formen for tilrettelegging og visualisering hjelper barnet med å følge med på opplæringen. Videre så presiserer Hvidsten slik som mine informanter at visualisering i form av foto og grafiske symboler slik som PCS-bilder, piktogrammer og skrift på en dagsplan bidrar til økt forståelse hos barna.

Spesialpedagog 1 mener at visualisering og dagsplan er et kjempeviktig pedagogisk redskap for å få struktur på dagene og gode overganger, slik at barna vet hva som skal skje til en hver tid og at de er forberedt. Dette er noe Hvidsten også sier seg enig i, og hun sier blant annet at gode rutiner i overgangssituasjoner som markerer hva som skal skje er viktig. Her lærer barna hva som skjer og hva de skal gjøre etter ulike aktiviteter. (Hvidsten 2014)

”Vi ønsker at barna skal kunne utvikle et språk fordi det er den enkleste kommunikasjonsformen å forstå for oss.” (Spesialpedagog 1, intervju: April 2016). Videre så sier hun at hun ønsker at barna skal utvikle et ordforråd og at de selv skal ønske å bruke språket for å kommunisere med omgivelsene. Når det kommer til den kommunikative utviklingen så sier spesialpedagog 1 at systematikken i språkopplæringen er viktig. At barna har et spesialpedagogisk tiltak som har fokus på begrepsutvikling, begrepsforståelse og at det man lærer i barnehagen sammen med de andre barna også er fokuset i det spesialpedagogiske tiltaket. Hun mener at mye av denne læringen kan ha utgangspunkt i bilder på grunn av at

barn med ASD vanligvis er visuelt sterk. Det at barn er visuelt sterk er også noe Hvidsten presiserer i sin teori.

Spesialpedagog 1 sier at utfordringen med kommunikasjon hos barn med autisme er å få barna til å ta i bruk språket sitt for å fortelle omgivelsene hva de vil, hva de mener og synes. Dette med å bruke verbalspråket til å ta vare på seg selv, og å få barna til å finne de ordene de trenger for å si ifra er vanskelig. Nilsen 2014 hevder at det er veldig viktig for barnet å lære seg å kommunisere i form av språk og setninger i en kommunikatív sammenheng. Jo bedre barnet kan gjøre bruk av setninger i en kommunikatív sammenheng, desto bedre rustet vil det være for å delta i lek. Videre så sier rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2012 at barnehagen skal bidra til at barna skal få bruke sitt språk for å uttrykke følelser og ønsker, løse konflikter og til å skape positive relasjoner i lek og samvær. Det å få barna til å ta i bruk verbal-språket var flere av informantene mine enige om at kunne være utfordrende, men slik som både Nilsen og rammeplanen hevder så fastslår retningslinjene for barnehagen og Nilsen viktigheten av at barna får utvikle den verbale kommunikasjonen.

For å kunne utvikle kommunikasjon hos barn med ASD så er alle informanter enige i at man må ha struktur, forutsigbarhet, trygghet og rammer i arbeidet. Det at man hele tiden lager struktur og rammer inn situasjoner slik at barnet vet hva som skal skje er viktig. Det at man fjerner objekter som skaper stress sier også spesialpedagog 3 er viktig i arbeidet med barn som har ASD. Spesialpedagog 3 hevder at man må lage et system for hvert enkelt barn, på grunn av at barna kan være på svært ulike nivåer kommunikasjonsmessig. ”Når du har arbeidet med en autist så kan du ikke å arbeide med autister, fordi du er nødt til å bli kjent med neste autist på grunn av at de er så forskjellige.” (Spesialpedagog 3, intervju: April 2016). Nilsen hevder også at evnenivået til barna vil variere, når man arbeider med barn som har diagnosen ASD finner vi at barn varierer fra alvorlig utviklingshemmet til meget intelligente. (Nilsen m.fl. 2014) Dette viser at informantene mine forstår at det ikke er noen fasitsvar hvordan man arbeider med autisme og ASD i barnehagen. At man må tilrettelegge forskjellig fra hvert enkelt barn, og at barna kan ha ulike behov og trenger forskjellige metoder for å utvikle kommunikasjon. Her sier Hvidsten at det er viktig å være sensitiv og oppmerksom på barnets signaler. Man må følge barnet i opplæringen og ikke overøse det med stimuli (Hvidsten 2014)

Videre så sier spesialpedagog 2 at der er viktig at man har kompetanse og kunnskap når man arbeider rundt barnet. Spesialpedagog 2 og 3 er enige om at det er viktig å ramme inn slik at

barna klarer å fokusere på læringen, og ikke bruker så mye energi på ting som skjer rundt dem. Læring skjer ikke hvis man er for ustrukturert, dette hevder hun også er viktig å føre videre til barnehagens hverdag. Man må tilrettelegge slik at barna kan bli skånet av noe av lydene slik at de kan fokusere på å kommunisere.

4.1.3 Tilrettelegging av kommunikasjon i sosial samhandling

Spesialpedagog 1 mener at voksenstøtte er viktig, at man er til stede og hjelper og støtter barna i leken. Dette hevder hun er den leken som kanskje fungerer best hos barn som er preget av autisme. Hun mener at voksenstøtten er viktig slik at ikke barna faller ut av leken og faller inn i det de alltid har gjort. Slik som rammeplan sier så er et aktivt og tydelig personalet nødvendig for å skape et varmt og inkluderende sosialt miljø. Anerkjennende og støttende relasjoner er et grunnlag for utvikling av sosial kompetanse (Kunnskapsdepartementet 2012).

Videre så sier spesialpedagog 1 at normalisering er viktig med tanke på barn som har autisme. Dette krever at personalet må forutse mye i løpet av dagen. Istedenfor å bruke mange avanserte belønningssystemer, men heller er kreativ og prøver ut forskjellige kommunikasjonsmetoder for disse barna er positivt. Når vi gjør dette så blir ikke barna så spesielle i forhold til de andre. Det å tilrettelegge på lavest mulig nivå slik at de ikke blir så krevende, og slik at man får de lettes inn i felleskapet. Barnehageloven 2005 § 2 presiserer også at ”barnehagen skal en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller.”

Spesialpedagog 2 mener at skjermet plass, mindre barnegrupper og at barna får prøve seg fram i ulike aktiviteter er viktig. Hun sier at barn med autisme ikke liker så mye støy, så hvis man tilrettelegger så er det større sjanse for å få de med på en lek. Spesialpedagog 2 og 3 er begge enige i at man kan hjelpe barna å få interesse og ferdigheter i ulike aktiviteter, at de lærer seg ulike ferdigheter slik at de kommer seg videre i utviklingen er viktig.

Spesialpedagog 3 snakker om viktigheten av lekegrupper i barnehagen, med en gang man rammer inn og lager lekegrupper med leketema blir det befriende for autistene. Hvis man trener på leksituasjoner så blir det enklere for barna å delta i leken. Spesialpedagog 2 hevder at man kan lære og øve på det de andre barna allerede kan, som for eksempel påkledning. Når man øver på de ulike situasjonene så er det viktig å øve inn vanlige fraser i de ulike situasjonene, og man kan kommunisere om plaggene og leke med ordene på de ulike gjenstandene.

Videre så sier informantene at man må være en tydelig og god rollemodell for barna. ”I kommunikasjon må man bruke seg selv, man er jo en rollemodell som viser barna hvordan man skal opptre.” (Spesialpedagog 3, intervju: April 2016). Her ser man også at mine informanter er i samsvar med rammeplanens retningslinjer i forhold til at personalet er rollemodeller som gjennom egen væremåte bidrar til barns læring av sosiale ferdigheter (Kunnskapsdepartementet 2012). Videre så sier spesialpedagog 3 at det er viktig at voksne må vise at vårt kroppsspråk stemmer overens med våre følelser, man kan ikke opptre ironisk for disse barna. Man må være veldig konkret i ansiktsuttrykk slik at barnet forstår deg og hva du formidler. Alt dette går inngår i å være en god rollemodell, slik at barna lærer seg dette.

Til slutt så sier spesialpedagog 3 at det er viktig at voksne er til stede og har barnet i sidesynet, samtidig som at de ikke er et hinder for barna. Barna må få mestre i det sosiale uten at de voksne blir et påheng.

4.2 Veiledning av personalet

Her vil jeg referere tilbake til forskningsspørsmålene mine: Er det viktig å inkludere og veilede personalet i tilretteleggingen av barn med ASD? Og har samarbeidet mellom spesialpedagog og personalet i barnehagen betydning for barnets utvikling? Under dette delkapitlet kommer jeg til å si noe om hvordan spesialpedagogene jeg har intervjuet jobber med personalet når de kommer til barn med autisme. Dere kommer til å få høre om hvordan mine informanter veileder personalet, og hvorfor de mener dette er viktig.

4.2.1 Hvordan og hvorfor veileder mine informanter personalet?

Når det kommer til personalet så sier alle informanter at det blir lagt mye vekt på veiledning. De er alle enige i at veiledningsmøter er en fin måte hvor personalet kan komme med utfordringer og problemer som de møter på i hverdagen, samtidig som at de forsikrer seg at de arbeider mot samme mål, og har en felles forståelse for hva som er barnets utfordringer. Spesialpedagog 3 arbeider ikke fast i en konkret barnehage, så hun forteller at det kan være en utfordring å få personalet til å forstå hvorfor de ulike tiltakene blir iverksatt på barna. Her er det viktig med ukentlige møter, tett oppfølging og veiledning i oppstartsfasen slik at man skal få en god start med felles forståelse og regler som fører til rammer for barnet. Det er viktig at personalet forstår at det er like viktig med system på avdelingen slik som det er i timene hvor spesialpedagog er til stede. Kunnskapsdepartementet 2006 presiserer også viktigheten av at personalet i barnehagen avklarer roller og forventninger til hverandre når det ansettes

spesialpedagog med utgangspunktet i ett eller flere barn i barnehagen. Videre så sies det at barn med nedsatt funksjonsevne skal være en del av fellesskapet og barnegruppa, dermed så er barna med nedsatt funksjonsevne et fellesansvar.

Videre så sier spesialpedagog 3 at hvis man arbeider med et barn som har store vansker har de som regel en ansvarsgruppe, der også helsesøster er med. Når man arbeider i en slik gruppe presiserer spesialpedagog 1 at det er viktig å være samordnet slik at alle arbeider opp mot samme mål. Slik som kunnskapsdepartementet 2006 hevder så er det å samarbeide grunnlaget for en god og fullkommen pedagogikk. Videre så sies det at ”Å anerkjenne både sin egen og andres kunnskap og forståelse er utgangspunktet for at samarbeidet skal oppleves konstruktivt.” (Kunnskapsdepartementet 2006:26)

Spesialpedagog 2 kunne fortelle at hun brukte en bok, hvor alle kunne skrive informasjon om barnet hver dag, her kunne man da lese hva man burde forbedre og hva som fungerte for barnet. Gjennom denne boken ble det utvekslet informasjon om barnet som førte til en fellesforståelse av barnets behov og tilrettelegging.

4.3 Strukturerte læringsmodeller

I dette delkapitlet kommer jeg til å presentere mine funn i forhold til de ulike modellene mine informanter har brukt i sitt arbeid med barn som har autisme. Dere får også høre om informantenes resultater av de ulike modellene de har anvendt i barnehagen.

4.3.1 Hvilke læringsmodeller har mine informanter benyttet seg av i arbeidet med kommunikasjon hos barn som er preget av autisme?

Spesialpedagog 1 og 3 har lagt seg på TEACCH- metodikken, og hevder at dette er en metodikk som ofte blir brukt i forhold til barn med ASD. Denne modellen ligger ofte til grunn fordi den beskriver en struktur, og hun sier det er struktur og system som må ligge til grunn for barn som har autisme. Både spesialpedagog 1 og 3 har også brukt Karlstadmodellen i arbeidet med barn som har ASD. Spesialpedagog 3 sier at Karlstadmodellen og tegnspråk ble brukt hos et barn som ikke hadde noen form for språk. Hun synes at Karlstad modellen var veldig fin å bruke på grunn av at de systematisk bygde på begrep som det er viktig å ha i starten. Spesialpedagog 1 mener at Karlstad modellen er en grei modell å bruke for å fylle på i forhold til språkstimulering. Dette har litt med at denne modellen har en progresjon, og den har delt opp språket i mange deler slik at man kan krysse av for hva man jobber med til en hver tid.

Når språket begynte å komme hos barnet så ble også Nyborg modellen brukt i arbeidet forteller spesialpedagog 3. Nyborg modellen går mer på grunnleggende begrep opp mot begynneropplæring som barna må ha på plass før de begynner på skolen. I tillegg til disse modellene ble også ASK brukt, etter hvert så fikk barnet Ipad tilgjengelig hvor applikasjonen Grid player ble brukt. Dette var en ferdig pakke som går på alternativ kommunikasjon. Bilder på Ipaden ble også ofte brukt for å gjøre det lettere for barnet å kommunisere med andre i barnehagen og hjemme.

Spesialpedagog 2 gikk ikke etter noen spesiell modell under arbeidet med autisme, grunnen til dette var fordi at barnet hadde høyt fungerende autisme. Hun hadde en dagsplan og visualiserte alle ulike aktiviteter gjennom dagen. Det ble også brukt symboler i sanger og leker forteller spesialpedagog 2.

4.3.2 Hvilke resultater har de ulike læringsmodellene hatt i arbeidet med kommunikasjon hos barn som har autisme?

Spesialpedagog 1 kan jobber ikke spesifikt med barna som har autisme, hun arbeider mer med de overordnede tiltakene. Derfor så har ikke spesialpedagog 1 observert noen utvikling, men gjennom en IOP og spesialpedagog som arbeider med barnet, så får hun en vurdering av målsettingen og om målene har blitt nådd.

Spesialpedagog 2 kan fortelle at hun observerte at det var lettere for barnet å følge med på de ulike aktivitetene når hun brukte dagsplan, visualisering og symboler i arbeidet. Det ble lettere å få i gang en samtale når man visualiserte dagen og aktivitetene som skulle skje. Dette gav også barnet bedre oversikt som førte til trygghet og struktur.

Spesialpedagog 3 kunne fortelle at hun kunne se utvikling i barnets kommunikasjon etter barn 14 dager ved bruke av de ulike hjelpemidlene og metodene hun anvendte i barnehagen. Hun observerte at når barnet hadde tegnene på plass så kom begrepene ganske fort. Dette førte til at barnet både kan å lese, skrive og regne matematikk den dag i dag. Digitale verktøy opplever spesialpedagog 3 som veldig positiv i arbeidet med barn som har autisme, de er veldig konkrete samtidig som det skjer mye. Hun kan fortelle at han har hatt et veldig stort utbytte av de modellene hun har brukt, og at de har vært veldig konkrete.

5.0 Konklusjon

Hvordan kan spesialpedagog i barnehagen tilrettelegge for å støtte kommunikasjon hos barn med autismspekterdiagnose (ASD)? Etter denne bacheloroppgaven så har jeg, slik som mine informanter og teorien hevder så er det ingen fasitsvar på denne problemstillingen. Grunnen til dette er fordi at barn som har ASD er veldig forskjellige fra hverandre. Hvorvidt så kommer jeg til å skrive en liten oppsummering på hva mine informanter og teorien hevder er viktig når det kommer til den kommunikative utviklingen hos barn med ASD.

Slik som dere kan lese i oppgaven så er struktur og rammer begreper som gjentas mye. Det at man har en tydelig dagsrytme og et dagtavlesystem er viktig hos barn med en slik diagnose. Gjennom en slik tilrettelegging så skaper man forutsigbarhet og trygghet hos barna ved for eksempel overgangssituasjoner. Videre så har jeg kommet fram til at man må ha systematikk på språkopplæringen hos barna, hvor man rammer inn læringen slik at fokuset til barna ikke faller bort.

Barn som er preget av ASD er veldig ofte visuelt sterke, visualisering i form av PCS-bilder, piktogrammer, bilder og grafiske symboler er blant noen av hjelpemidlene som teoretikere og informantene mine mener kan hjelpe barna i forhold til kommunikasjon. I tillegg til visualisering så har mine informanter benyttet seg av ulike modeller og hjelpemidler slik som ASK, TEACCH-metodikken og Karlstadmodellen.

Når det kommer til tilrettelegging i sosial samhandling har jeg fått inntrykk gjennom mine informanter at voksenstøtte er viktig. At de voksne er der og støtter og hjelper barna til å kommunisere og holde se i lek med andre. Videre så var det flere av informantene hadde normalisering som et viktig punkt. Det at man ikke tilrettelegger mer enn høyst nødvendig og at man lar barna prøve seg fram selv er viktig både for den kommunikative utviklingen og det sosiale samspillet mellom jevnaldrende barn.

Det at man tilrettela med skjermet plass og mindre barnegrupper kan gjøre det enklere for barn med ASD å fokusere og være i samspill med andre barn. Barn med ASD er ofte sensitiv for høye lyder, så ved å fjerne urovekkende elementer og danne mindre grupper gjør det enklere for barna å fokusere. Videre så kan lekegrupper med leketema hvor man øver inn leksituasjoner være en billett for barn med ASD inn i lek sammen med andre barn. Slik som at man øver inn leketema så er det også viktig å lære barna hverdagslige fraser i hverdagslige aktiviteter slik som påkledning og måltid.

Er det viktig å inkludere og veilede personalet i tilretteleggingen av barn med ASD? Og har samarbeidet mellom spesialpedagog og personalet i barnehagen betydning for barnets utvikling? Gjennom mine informanter har jeg fått inntrykk av at ukentlige møter med veiledning av personaler er viktig. Grunnen til at veiledning av personalet er viktig er for å forsikre seg om at alle arbeider mot samme mål og har en felles forståelse av barnets utfordringer. Gjennom en felles forståelse blant personalet vil barnet mest sannsynlig få gode og trygge rammer gjennom hele barnehagedagen. Det er like viktig med system på avdelingen som det er i timene med spesialpedagogene.

Personlig så hadde jeg ikke noen erfaringer eller kunnskaper med den kommunikative utviklingen og arbeidet med tilrettelegging for barn med ASD. Gjennom denne bachelor oppgaven har jeg fått bedre innsikt i hvordan man best mulig kan tilrettelegge for at disse barna skal kunne ta i bruk kommunikasjonen og språket. Når jeg ser på det teoretiske perspektivet og mine informanters tanker om kunnskaper så er det veldig likt og i samsvar, dette får meg til å tro at informantene har mye kunnskap og erfaringer på det kommunikative området hos barn med ASD.

Hadde jeg hatt mer tid og ressurser til rådighet i denne bacheloroppgaven ville jeg utforsket ulike modeller i arbeidet med kommunikasjon hos barn som har ASD. Jeg nevner to ulike modeller TEACCH-metodikken og Karlstadmodellen i oppgaven, men på grunn av omfanget så valgte jeg å ikke gå dypere inn på hvordan disse modellene er oppbygd og framgangen barn har ved bruk av modellene.

6.0 Litteratur

Bergsland, M.D. & Jæger, H. (2015) *Bachelor oppgaven i barnehagelærerutdanningen* (1 utg). Oslo: Cappelen Damm AS.

Hvidsten, B I. B. (2014) *Spesial pedagogikk i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.

Høigård, A. (2013) *Barns språkutvikling muntlig og skriftlig* (3 utg). Oslo: Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet (2006) *Temahefte om barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen*. Oslo: Akademika AS.

Løge, S. (1993) *Strukturert opplæring av autister og språksvake barn og voksne: en innføring i TEACCH-metodikken*. Søgne: Songvaar Industrier AS.

Løkken, G. & Søbstad, F. (2013) *Observasjon og intervju i barnehagen* (4 utg). Oslo: Universitetsforlaget.

Nilsen, V. D. (red.), Haugen, R. & Lie, B. & Vogt, A. (2014) *Spesial-pedagogisk hjelp i barnehagen* (1 utg). Oslo: Cappelen Damm AS.

Øzerk, M. & Øzerk, K. (2013) *Autisme og pedagogikk: teoretiske og pedagogisk-metodiske tilnærminger til arbeid med barn med autisme-spekter-forstyrrelser* (1 utg). Oslo: Cappelen Damm AS.

6.1 Kilder

Statped (2012) *Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)* Hentet 23.05.2016 fra <http://www.statped.no/Alternativ-og-supplerende-kommunikasjon/>

Øzerk, K. (2012) *Barn med autismspekterforstyrrelser (AsF): en barnegruppe som fortjener større oppmerksomhet*. *Bedre skole*, 12 (4) , s. 84-85. Hentet 13.04.2016 fra https://www.utdanningsforbundet.no/upload/Tidsskrifter/Bedre%20Skole/BS_4_2012/5504-BS-4-12-web_Ozerk.pdf

Infovest forlag (Dato udatert). *Hva er Karlstadmodellen*. Hentet 23.05.2016 fra https://www.infovestforlag.no/hva_er_karlstadmodellen

Johansson, I. (2010) *Karlstadmodellen*. Hentet 27.05.2016 fra <http://www.karlstadmodellen.se/karlstadmodellen>

Kunnskapsdepartementet (2012) *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet 28.05.2016 fra <http://www.udir.no/Barnehage/Rammeplan/Rammeplan-for-barnehagens-innhold-og-oppgaver/>

Barnehageloven (2005). (2013, 1. August). *Lov om barnehager (barnehageloven)*. Hentet 06.05.2016 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_1

Opplæringslova (1998). (2015, 1. Oktober). *Lov om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova)*. Hentet 06.05.2016 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KAPITTEL_6

7.0 Vedlegg

Intervjuguide

Problemstilling:

Hvordan tilrettelegger spesial pedagog for å støtte kommunikasjonen hos barn med autismspekterdiagnose (ASD)?

Forskningsspørsmål:

- Er det viktig å inkludere og veilede personalet i tilretteleggingen av barn med ASD?
 - Har samarbeidet mellom spesialpedagog og barnehagen betydning for barnets utvikling?
-

Bakgrunnsopplysning:

- Hvilken faglig bakgrunn har du?
- Hvor lenge har du jobbet som spesial pedagog?
- Hvor mye har du arbeidet med ASD i barnehagen fram til dags dato?

Spesial pedagogs kunnskap, erfaringer og tanker:

- 1) Hvordan kartlegger dere barn med ASD og hvem gjør dette?
- 2) Hvem er dine viktigste samarbeidspartnere når det kommer til arbeid med barn som har diagnosen ASD og autisme lignende symptomer?
- 3) Hva vektlegger du mest/synes er viktigst å jobbe med når det kommer til arbeid med den sosiale kompetansen hos barn med autisme?
- 4) Hva mener du er den største utfordringen i arbeidet med barn med ASD?
- 5) Hva legger du i begrepet kommunikasjon?
- 6) Hva mener du må ligge til grunn for å oppnå gode resultater i arbeidet med den kommunikative utviklingen barn som er preget av ASD?
- 7) Hva mener du er den største utfordringen i arbeidet med kommunikasjon hos barn som har ASD?

- 8) Hvordan bruker du deg selv som redskap i arbeidet med kommunikasjon hos barn med ASD?
- 9) Hvilke framgangsmåter/metoder og modeller bruker du/har du brukt i arbeidet med kommunikasjon hos barn med ASD?
- 10) Har du observert utvikling i barnets kommunikasjon ved bruk av metodene du har anvendt i barnehagen?

Samarbeid mellom spesial pedagog og personalet i barnehagen:

- 11) Hvordan samarbeider du som spesial pedagog med personalet når det kommer til barn med ASD og arbeidet med å støtte kommunikasjonen hos barnet med autisme?
 - Veiledning av personalet
 - Møter med personalet
 - Utveksling av informasjon blant personalet
- 12) Hvordan tilrettelegger du og personalet det fysiske miljøet og barnehagedagen for å skape en best mulig hverdag hvor barn med ASD får utviklet sin kommunikasjon best mulig?
- 13) Hvordan tilrettelegger du som spesial pedagog sammen med personalet for å best mulig inkludere barn med ASD i fellesskapet i barnegruppen?
 - Lek
 - Sammensatte grupper
 - Generelle hverdagslige situasjoner (påkledning, måltider)

Avslutning:

- Er det noe du ønsker å tilføye om det vi har snakket om?

2 OPPGAVE

Opplasting av samtykkeskjema

Opplasting samtykkeskjema

Last opp pdf.-filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Ingen fil er lastet opp

Kandidat **23**

Kandidat **23** har levert en fil i tillegg til svarene over.

Filen er vist på de påfølgende sidene.

SAMTYKKE TIL BRUK AV PROSJEKT, KANDIDAT-, BACHELOR- OG MASTEROPPGAVER

Forfatter(e): Guro Måøy

Norsk tittel: Kunsten er å nå inn til barna – når man klarere det, tror jeg man kan få til mye

Engelsk tittel: The art is to reach into the children – when you do that, i think you v´can acquire a lot.

Studieprogram: Barnehagelærerutdanningen

Emnekode og navn: BLU 360 Bacheloroppgave

Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage, Nords' åpne arkiv

Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke gjøres tilgjengelig for andre

Kan frigis fra: _____23.06.16_____

Dato: 07.06.16

Guro Måøy
underskrift

underskrift

underskrift

underskrift